

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI SAMARALI HAMKORLIDAGI FAOLIYATGA TAYYORLASHNING REPREZENTATIV TAHLILI

Hojiyeva Zulfiya O'ktamovna

TDPU Umumiy pedagogika kafedrası dotsenti, PhD

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15133220>

Annotatsiya. Ushbu maqolada pedagogik hamkorlik va uning o'ziga xos jiharlari, bo'lajak o'qituvchilarni sifatli hamkorlidagi faoliyatga tayyorlashning representativ tahlili haqida fikr yuritilgan. Maqola bo'lajak pedagoglar uchun manba bo'lib xizmat qiladi.

Tayanch so'zlar: representatsiya, hamkorlik, tahlil, bo'lajak o'qituvchi, o'quvchi, hamkorlik usullari, metodlar, professional guruhlar, texnologiyalar, talaba, yondashuv.

REPRESENTATIVE ANALYSIS OF PREPARING FUTURE TEACHERS FOR EFFECTIVE COOPERATION

Abstract. This article discusses pedagogical cooperation and its specific features, a representative analysis of preparing future teachers for high-quality cooperation. The article serves as a resource for future teachers.

Keywords: representation, cooperation, analysis, future teacher, student, cooperation methods, methods, professional groups, technologies, student, approach.

РЕПРЕЗЕНТАТИВНЫЙ АНАЛИЗ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ЭФФЕКТИВНОЙ СОВМЕСТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Аннотация. В данной статье рассматривается педагогическое сотрудничество и его специфические аспекты, репрезентативный анализ подготовки будущих педагогов к качественной совместной деятельности. Статья служит ресурсом для будущих педагогов.

Ключевые слова: репрезентация, сотрудничество, анализ, будущий учитель, ученик, методы сотрудничества, методы, профессиональные группы, технологии, студент, подход.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining faqatgina bilim beruvchi emas, balki hamkorlikda ishlovchi, ijodkor va o'zaro muloqotni rivojlantiruvchi shaxs sifatida tayyorlanishi muhimdir. Shu sababli, bo'lajak o'qituvchilarni samarali hamkorlik faoliyatiga tayyorlash bo'yicha representativ tahlil o'tkazish dolzarb masalalardan biridir.

Representativlik (ingl. representativeness) – butunning xususiyat va parametrlarini aks ettirish uchun zarur bo'lgan qismning xossasi. Representativ tahlil – bu umumiy populyatsiyaning kichik, lekin uning asosiy xususiyatlarini ifodalovchi qismida olib boriladigan tadqiqot bo'lib, natijalar asosida umumlashtirilgan xulosalar chiqariladi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib bo'lajak o'qituvchilarni samarali hamkorlidagi faoliyatga tayyorlashning reprezentativ tahlilini amalga oshirishda quyidagi metodlardan foydalanish mumkin:

- ✓ Anketali so'rovnoma – pedagogika universitetlari va institutlarida tahsil olayotgan talabalar orasida o'tkaziladi.
- ✓ Eksperiment – o'quv jarayonida turli hamkorlik metodlarini qo'llash va natijalarini kuzatish.
- ✓ Statistik tahlil – talabalar va o'qituvchilarning fikr-mulohazalarini tahlil qilish.
- ✓ Taqqoslash usuli – an'anaviy va interaktiv usullar yordamida o'qitilgan talabalar natijalarini solishtirish.

Bo'lajak o'qituvchilar uchun samarali hamkorlik quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

- Kommunikativ ko'nikmalar – o'quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot qilish.
- Jamoada ishlay olish qobiliyati – muammolarni birgalikda hal qilish, ijodiy yondashuv.
- Mas'uliyat va yetakchilik – o'z fikrini aniq ifodalash va guruh ichida yetakchi bo'lish qobiliyati.
- Refleksiya va o'z-o'zini baholash – faoliyat natijalarini tahlil qilish va takomillashtirish.

Georgea M. Langer, Amy B. Colton va Loretta S. Goff larning "Collaborative Analysis of Student Work: Improving Teaching and Learning" (*Talabalar ishini hamkorlikda tahlil qilish: o'qitish va o'rganishni takomillashtirish*) kitobi talabalarning ishlarini birgalikda tahlil qilish orqali o'qitish va o'rganishni yaxshilash usullarini ko'rsatadi. Bu kitob asosida bo'lajak o'qituvchilarni hamkorlikda ishlashga tayyorlashda quyidagi metodlardan foydalanish mumkin:

1. O'quvchilarning ishlarini birgalikda tahlil qilish. Ushbu kitobda ta'kidlanishicha, o'quvchilarning ishlarini birgalikda tahlil qilish orqali o'qituvchilar o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini chuqurroq tushunishlari va ularga moslashtirilgan o'qitish strategiyalarini ishlab chiqishlari mumkin (*Bo'lajak o'qituvchilarga o'quvchilarning matematika yoki til darslaridagi ishlarini namuna sifatida taqdim eting. Ulardan ushbu ishlarni birgalikda tahlil qilish va quyidagi savollarga javob topishni so'rang: O'quvchi qanday xatolarga yo'l qo'ygan? Ushbu xatolarning sabablari nima bo'lishi mumkin? Qanday o'qitish strategiyalari yordamida bu xatolarni tuzatish mumkin? Tahlil jarayonida bo'lajak o'qituvchilar bir-birlarining fikrlarini eshitish va turli yondashuvlarni muhokama qilish orqali hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin*).

2. Darslarni birgalikda rejalashtirish va baholash. Kitobda o'qituvchilarning birgalikda darslarni rejalashtirish va keyin ularni baholash jarayoni ham muhim o'rin tutadi. Bu jarayon orqali o'qituvchilar bir-birlarining tajribalaridan o'rganish va o'z amaliyotlarini yaxshilash

imkoniyatiga ega bo'ladilar. (*Bo'lajak o'qituvchilarni kichik guruhlarga bo'ling va ularga ma'lum bir mavzuda dars rejasini birgalikda tuzishni topshiring. Dars rejasini tuzishda quyidagi savollarga javob topishni so'rang: **Darsning asosiy maqsadi nima? Qanday o'qitish usullaridan foydalanish mumkin? O'quvchilarning turli darajadagi bilimlarini qanday hisobga olish mumkin?** Dars rejalarini tuzgandan so'ng, ularni amaliyotda sinab ko'rish va natijalarni birgalikda baholashni tashkil eting. Bu jarayon orqali bo'lajak o'qituvchilar hamkorlikda ishlash va bir-birlarining tajribalaridan o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar*).

3. *O'qitishning sabab-oqibat munosabatlarini tahlil qilish.* Kitobda o'qitish va o'quvchilarning o'rganishi o'rtasidagi sabab-oqibat munosabatlarini tahlil qilish muhim ahamiyatga ega. Bu jarayon orqali o'qituvchilar o'zlarining o'qitish usullarining o'quvchilarning natijalariga qanday ta'sir qilishini tushunishlari mumkin (*Bo'lajak o'qituvchilarga o'quvchilarning test natijalari yoki darslardagi faoliyatini ko'rsatuvchi ma'lumotlarni taqdim eting. Ulardan quyidagi savollarga javob topishni so'rang: **Qaysi o'qitish usullari yaxshi natija berdi? Qaysi usullar samarasiz bo'ldi? O'quvchilarning natijalarini yaxshilash uchun qanday o'zgartirishlar kiritish mumkin?** Bu jarayon orqali bo'lajak o'qituvchilar o'qitish va o'rganish o'rtasidagi bog'liqlikni tushunishlari va hamkorlikda ishlash orqali samarali strategiyalar ishlab o'zaro kuzatish va fikr almashish*

4. *Kitobda o'qituvchilarning bir-birlarining darslarini kuzatish va keyin birgalikda tahlil qilish jarayoni ham muhim o'rin tutadi. Bu jarayon orqali o'qituvchilar bir-birlarining kuchli tomonlarini va yaxshi amaliyotlarini o'rganishlari mumkin. chiqishlari mumkin. (Bo'lajak o'qituvchilarni juftliklarga bo'ling va ularga bir-birlarining darslarini kuzatishni topshiring. Kuzatishdan so'ng, ularga quyidagi savollarga javob topishni so'rang: Darsda qanday yaxshi amaliyotlar qo'llanildi? Qanday yaxshilanishlar mumkin? O'quvchilarning o'rganishiga qanday ta'sir qilindi? Bu jarayon orqali bo'lajak o'qituvchilar bir-birlarining tajribalaridan o'rganish va hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin).*

5. *Professional ta'lim hamjamiyatlari (PLC) ni tashkil qilish.* Kitobda professional ta'lim hamjamiyatlari (PLC) tushunchasi ham muhim o'rin tutadi. PLC orqali o'qituvchilar birgalikda o'rganish, o'z amaliyotlarini baholash va yaxshilash imkoniyatiga ega bo'ladilar (*Bo'lajak o'qituvchilarni kichik guruhlarga bo'ling va ularga PLC ni tashkil qilishni topshiring. Har bir guruhga quyidagi vazifalarni bering: O'quvchilarning natijalarini tahlil qilish. O'qitish usullarini baholash va yaxshilash uchun takliflar ishlab chiqish. Birgalikda yangi pedagogik usullarni sinab ko'rish. Bu jarayon orqali bo'lajak o'qituvchilar hamkorlikda ishlash va professional rivojlanishni qo'llab-quvvatlash ko'nikmalarini rivojlantirishlari mumkin).*

"Strategies for Sustaining and Renewing Professional Learning Communities"(Professional o'quv jamoalarini qo'llab-quvvatlash va yangilash strategiyalari) -

Gayle H. Gregory va Lin Kuzmich kitobida keltirilgan strategiyalar asosida quyidagi metodlarni qo'llash mumkin:

"Qaror qabul qilish mashqi" - Bo'lajak o'qituvchilar kichik guruhlariga bo'linib, ta'lim jarayonidagi muammoli vaziyat beriladi. Ular hamkorlikda muammoni tahlil qilib, konsensusga kelishlari kerak.

"Professional o'qish guruhlari" tashkil etish - Talabalar pedagogik mavzulardagi adabiyotlarni birgalikda o'qib, muhokama qilishadi va o'z fikrlarini almashishadi.

"Hamkorlikda dars rejalashtirish" - Bo'lajak o'qituvchilar juft yoki kichik guruhlarda bitta mavzu bo'yicha dars rejasini ishlab chiqishadi. Bu jarayonda ular o'zaro fikr almashish, kompromissga kelish va bir-birining fikrlarini hurmat qilishni o'rganishadi.

"SWOT-tahlil" mashqi - Talabalar guruhlariga bo'linib, ta'limning muayyan masalasini kuchli tomonlar, zaif tomonlar, imkoniyatlar va tahdidlar nuqtai nazaridan tahlil qilishadi.

"Ijodiy muammo yechish" - Talabalarga aniq pedagogik muammo beriladi va ular guruhlarda turli yechim variantlarini ishlab chiqib, eng samaralisi tanlashadi.

"Refleksiv amaliyot" - O'qituvchilik amaliyotidan so'ng hamkorlikda refleksiya o'tkazish, natijalarni tahlil qilish va tavsiyalar ishlab chiqish.

"Mentorlik simulyatsiyasi" - Bir talaba tajribali o'qituvchi, ikkinchisi yangi o'qituvchi rolini o'ynaydi. Ular hamkorlikda ishlashni, maslahat berishni va qabul qilishni o'rganishadi. Bu mashqlar bo'lajak o'qituvchilarda muzokaraga kirisha olish, bir-birini tinglash, umumiy qarorga kelish va hamkorlikda samarali ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

Reprezentativ tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, bo'lajak o'qituvchilarni samarali hamkorlik faoliyatiga tayyorlash uchun nazariy bilimlardan tashqari, amaliy va interaktiv metodlarga alohida e'tibor qaratish lozim.

Zamonaviy ta'lim tizimi faqat mustaqil bilim olishni emas, balki hamkorlikda ijod qilish va innovatsion yondashuvlarni qo'llashni ham talab qiladi. Shu sababli, pedagogik ta'lim dasturlariga hamkorlik ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan maxsus fanlar va mashg'ulotlar kiritilishi maqsadga muvofiqdir.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabr "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risidagi PF-158-sonli farmoni.
2. Georgea M. Langer, Amy B. Colton va Loretta S. Goff. "Collaborative Analysis of Student Work: Improving Teaching and Learning". Group work in education -- United States, Academic achievement -- United States - Evaluation. 2003

3. Hojiev, Z. U. (2023). Bo 'lajak o 'qituvchilarni samarali hamkorlikka asoslangan faoliyatiga yo 'naltirish. Science and innovation (pp. 615-617).
4. Hojiev, Z. U. (2014). The Role of" Mark" in Humanization of Didactic Relationships. In Young Scientist USA (pp. 33-36).